



BARNDOM-UTBILDNING-
SAMHÄLLE

Examensarbete i fördjupningsämnet Barndom och lärande

15 högskolepoäng, grundnivå

Barns bästa vid orosanmälningar

En kvalitativ studie om förskolans och socialtjänstens arbete angående
orosanmälningar

*Children's best interests when it comes to reporting a
concern*

A qualitative study on the work of preschools and social services regarding
reports of concern

Maria Svensson

Moa Lindén

Examen och poäng: Förskolläraryxamen 210 hp Examinator: Camilla Löf

Datum för slutseminarium: 2023-11-06

Handledare: Despina Tzimoula

Förord

Vi vill passa på att tacka förskolepersonal och socialsekreterare som har bidragit till vårt examensarbete. Era bidrag har gett oss en djupare förståelse i arbetet kring orosanmälningar. Vi vill även tacka vår handledare Despina Tzimoula som har stöttat och väglett oss under processens gång samt hjälpt oss komma på banan igen när det har känts svårt.

Vi har disponerat vårt arbete sinsemellan oss med olika huvudansvar för att sedan bearbeta dem tillsammans. Vi har under arbetets gång diskuterat ämnesområdet för att tillsammans ta beslut om vilket teoretiskt perspektiv vi ska utgå ifrån, vilken tidigare forskning som är relevant samt vilket empiriskt material som är väsentligt för vår studie.

Vi vill även tacka oss själva för att vi har stått ut med varandras olika åsikter och viljor för att till slut komma fram till något tillsammans.

Malmö Universitet, 2023

Maria Svensson & Moa Lindén

Abstract

Studien avser att undersöka hur förskolan förhåller sig till och agerar gentemot barn som far illa och hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs. Studien syftar även till att kartlägga hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs och huruvida processen brister, samt på vilket sätt den brister. I analysen studeras också hur förskola och socialtjänst förhåller sig till barns rättigheter och vad som anses vara barns bästa. Barns rättigheter ställs likaså i relation till föräldrars rättigheter när det handlar om beslut som rör barn. Studien bygger på en kvalitativ forskningsmetod där semistrukturerade intervjuer har varit till användning, med syftet att få en uppfattning om hur orosanmälningar utspelas i praktiken. Studiens deltagare är personer som arbetar inom förskolan och socialtjänsten.

Studiens analys bygger på det barndomssociologiska perspektivet, som utgår från barns rätt till delaktighet i samhället. Vi har även kompletterat vår studie med tidigare forskning som behandlar professionellas erfarenheter och perspektiv rörande orosanmälningar, samverkan mellan organisationer samt förebyggande arbete vid misstanke om att barn far illa. Studiens resultat synliggör att det är upp till oss vuxna att möjliggöra barns delaktighet i situationer som rör barn. Barns delaktighet visade sig vara reglerad utefter barns mognad och ålder, vilket ansågs vara barns bästa vid orosanmälningar. Resultatet synliggör att samverkan mellan förskola och socialtjänst brister i vissa avseenden, såsom en avsaknad på återkoppling från socialtjänsten och att förskolan inte gör tillräckligt med orosanmälningar. Oavsett är det föräldrarna som beslutar om barn får stöd från socialtjänsten eller inte.

Nyckelord: Barns bästa, barn som far illa, barns rättigheter, förskola, orosanmälningar, socialtjänst.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
2. Bakgrund.....	6
3. Teoretiska perspektiv.....	8
3.1 Barndoms sociologiskt perspektiv.....	8
3.2 Barnperspektiv och barns perspektiv.....	9
3.3 Barns aktörskap.....	9
3.4 Being och becoming.....	10
3.5 Sammanfattning.....	10
4. Tidigare forskning.....	11
4.1 Anmäla eller inte anmäla?.....	11
4.2 Tecken på barnmisshandel.....	12
4.3 Organisationers samarbete.....	12
4.4 Professionellas normer.....	13
4.5 Förebyggande arbete.....	13
4.6 Sammanfattning.....	14
5. Metod.....	15
5.1 Kvalitativ metod.....	15
5.2 Urval.....	15
5.3 Genomförande.....	16
5.4 Etiska överväganden.....	17
5.5 Analysmetod.....	18
6. Resultat och analys.....	19
6.1 Samverkan.....	19
6.2 Professionens betydelse.....	22
6.3 Barns bästa.....	26
6.4 Barns rätt eller föräldrarnas rätt?.....	29
7. Diskussion och slutsats.....	32
7.1 Resultatdiskussion.....	32
7.1.1 Samverkan.....	32
7.1.2 Barns rättigheter.....	34
7.2 Slutsats.....	35
7.3 Metoddiskussion.....	36
7.4 Vidare forskning.....	37
8. Referenser.....	39
9. Bilagor.....	43

1. Inledning

Barns rättigheter handlar om att varje barn har rätt till att få en god fostran, trygghet och omvårdnad. Varje barn bör behandlas med respekt och inte utsättas för kränkande behandling eller kroppslig bestraffning (SFS 1949:381, 6 kap. 1 §). Trots barns rättigheter läser vi allt oftare i svensk media om att barn far illa. De misshandlas, vanvårdas, till och med dör, på grund av att vuxna sviker dem. Ett av många exempel är fallet med Tintin åtta år som blev mördad av sin egen pappa. Trots att det fanns varningssignaler, orosanmälningar och att Tintin själv uttryckt oro för att umgås med sin pappa, fick pappan fortfarande umgängesrätt (TV4 Nyheterna 2023). I en granskning om barnrättspolitiken synliggör även forskare att lagstiftarna har mer sett till föräldrarnas rätt än till att beakta barnens röster (Magnusson & Eriksson 2019).

Det finns statistik som visar att under år 2021 gjordes cirka 422 000 orosanmälningar till Sveriges socialtjänst gällande barn som misstänks fara illa eller rentav far illa (Socialstyrelsen 2022). Förskolan är en arena där barn vistas dagligen vilket gör att orosanmälningar är en betydelsefull fråga för oss blivande förskollärare. Detta för att förskolans läroplan bygger på en värdegrund som ska leva upp till de rättigheter som anges i Barnkonventionen. Förskolans utbildning förväntas utgå från vad som anses vara barns bästa, barns rätt till delaktighet och inflytande, samt att barn ska få känna till sina rättigheter (Läroplanen för förskolan 2018).

Trots att Lpfö 18 (2018) poängterar att förskolan bör vila på en värdegrund som förhåller sig till ovanstående punkter, finns det faktorer som gör att detta inte fullföljs. Ämnet är angeläget att studera då vi har erfarenhet av att det finns verksamma i förskolan som väljer att inte göra en orosanmälan även om det finns misstanke att barn far illa. Det kan handla om en konflikträdsla gentemot föräldrarna, men också en rädsla att föräldrarna flyttar sitt barn till en annan förskola om en anmälan görs. Det finns flera studier som visar på liknande anledningar till att verksamma inom skolväsendet drar sig från att göra en orosanmälan, fastän det finns tecken på att det bör göras (Dahlberg, Khoo & Skoog 2022; Forsner, Elvhage, Ewalds-kvist & Lützén 2020; Schols, de Ruiter & Öry 2013).

Det forskning visar, tyder på att det finns ett förmodat mörkertal av professionella som väljer att inte göra en orosanmälan. På grund av det mörkertal kan det tolkas som att det finns fler barn som misstänks fara illa eller rentav far illa än vad statistiken beskriver (Socialstyrelsen 2022).

Med denna studie vill vi undersöka hur orosanmälningar går till i förskolans verksamhet och vad som sker med dessa anmälningar när de har kommit in till socialtjänsten. Vi vill även undersöka hur artikel 3 i Barnkonventionen (UNICEF 2021), som handlar om barns bästa, införlivas i denna process.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv (James & Prout 2015; Halldén 2007) undersöka hur förskolan förhåller sig till och agerar gentemot barn som far illa. Vidare syftar studien till att kartlägga hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs. Studien avser även att undersöka huruvida processen brister och på vilket sätt den brister. Detta är angeläget då Barnkonventionen är svensk lag sedan januari 2020 (Ödquist Drackner 2020). Vi kommer att använda följande frågeställningar som vägledning:

- Hur ser relationen mellan förskolan och socialtjänsten ut när det gäller orosanmälningar?
- På vilket sätt beaktar förskolan och socialtjänsten barns rättigheter i arbetet med orosanmälningar?

2. Bakgrund

Professionella inom förskolans verksamhet har en skyldighet att anmäla till socialtjänsten när det finns kännedom eller misstanke om att ett barn far illa. Trots anmälningsplikten finns det en osäkerhet hos professionella om en orosanmälan är rätt sak att göra vid misstanke att barn far illa. Som anmälningsskyldig bör man därför försöka tänka på att anmälan görs för barnens skull (SoL 2001:453, 14 kap. 2 §). För att socialtjänsten ska kunna utföra sina uppgifter, som att erbjuda stödinsatser eller vidta åtgärder för att skydda barn, är det viktigt att professionella inom förskolan gör orosanmälningar vid misstanke om att barn far illa. Detta för att socialtjänsten så snart som möjligt ska kunna bedöma situationen. Det är upp till socialsekreteraren att utreda om barn far illa eller riskerar att fara illa, för att sedan besluta om det finns några åtgärder (Svärd 2020).

När det kommer till lagar och bestämmelser som det svenska samhället bygger på, är Barnkonventionen en av dem. UNICEF beskriver att “Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar” (UNICEF u.å., Kap: Vad är barnkonventionen? Stycke: 1). Vad detta har för betydelse för förskolans verksamhet belyser artikel 3 i Barnkonventionen (UNICEF 2021) att institutioner som ansvarar för att ge barn omsorg och skydd, ska utgå från att alla beslut som rör barn görs utifrån barns bästa. Barns omsorg och skydd berör även vårdnadshavare, vilket artikel 3 i Barnkonventionen uttrycker på följande sätt:

Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet, och ska för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder.

(UNICEF 2021, s. 14)

Det som står i Barnkonventionen kan kopplas vidare till Föräldrabalken som beskrivs som den lagstiftning som reglerar relationen mellan föräldrar och barn, samt synliggör föräldrars skyldigheter och ansvar när det kommer till omvårdnad. Det framgår i lagen

vad barn har för rättigheter gentemot sina föräldrar men utgångspunkten i lagen handlar om barns bästa. Föräldrabalken påpekar också att barns vårdnadshavare inte endast har skyldigheter gentemot sina barn, utan även en rättighet i beslutsfattanden som rör barns privata ärenden (Jpinfornt 2023).

Det faktum att barns rättigheter från början analyserats utifrån vuxenfokuserade frågor handlar om att vårt samhälle utgår från vuxnas erfarenheter. Barns känslomässiga och ekonomiska beroende har framhävt synen på barn som mindre viktiga individer. Därför är det viktigt att poängtera att vuxna bör lyssna på barns åsikter på ett respektfullt sätt och beakta barns perspektiv. Trots att Barnkonventionen är flexibel att omsätta i praktiken finns det en utmaning i att applicera barns rättigheter i olika kulturer, då Barnkonventionen inte tillåter att kulturen blir en rättslig princip som ställer sig över barns rättigheter (Taefi 2009).

Utifrån denna bakgrund som handlar om barns rättigheter, vilka skyldigheter professionella och föräldrar har samt hur barns rättigheter tidigare har analyserats, är det värt att lyfta fram barns rättigheter, barns aktörskap och barns perspektiv. Med avsikten att möjliggöra barns rättigheter i samhället de lever i.

3. Teoretiska perspektiv

I detta kapitel presenteras det teoretiska perspektiv som vår studies empiriska material kommer att studeras utifrån. Vi kommer att använda oss av det barndomssociologiska perspektivet och några av teorins aspekter som är relevanta för vår studie. Kapitlet inleds med en kort översikt på barndomssociologins innebörd. Därefter presenteras teoretiska begrepp som kommer att tillämpas likt ett analysverktyg i vår studies resultat och analys.

3.1 Barndomssociologiskt perspektiv

Barndomssociologi handlar om att barndomen ses som en social konstruktion. Föreställningen om barndomen tyder på hur det borde vara eller är att vara barn i ett samhälle som förändras genom tiderna (Solberg 2015). Barndomen kan med andra ord betraktas som ett socialt och kulturellt begrepp med en nära anknytning till det samhälle och den tidsepok som barndomen utspelar sig i (Halldén 2007). Det var inte längesedan som barndomsforskningen styrdes av psykologiska förklaringar på barns utveckling (James & Prout, 2015). När barndomsforskningen började intressera sig för barns position i samhället, blev psykologiska och pedagogiska förklaringar otillräckliga. Sociologer har tidigare inte varit nyfikna på barn som en grupp i samhället, vilket under senare delen av 1900-talet ändrades när barn som en social grupp hamnade på agendan. Detta medförde att ett nytt paradigm tog form, vilket innebar ett nytt sätt att se på barn, men även ett nytt sätt att se på forskning kring barn (Halldén 2007). I stora drag handlar det nya paradigmat inom barndomsforskningen om barns rätt till delaktighet i samhället oberoende av kön, klass och etnicitet. Barns sociala liv bör likaså förstås oberoende av vuxnas synpunkter. Detta gör att barndomssociologin talar för vad som kallas för *barns perspektiv* (James & Prout 2015).

I följande avsnitt presenteras de begrepp som kommer vara till användning när vi analyserar vårt empiriska material ur ett barndomssociologiskt perspektiv. Eftersom vi vill undersöka hur empirin förhåller sig till barns perspektiv och delaktighet, är det barndomssociologiska perspektivet angeläget för oss.

3.2 Barnperspektiv och barns perspektiv

Begreppet barns perspektiv handlar om varje barns uppfattning och idéer på sin sociala omvärld. Hur barn uppfattar sin sociala omgivning kan förstås genom ett *barnperspektiv*, det vill säga en vuxens förmåga att tolka barns perspektiv. Att inta ett barnperspektiv handlar inte bara om att försöka tyda barns perspektiv, utan detta perspektiv bör likaså förstås i förhållande till den sociala och kulturella kontexten som barn vistas i. På vilket sätt barns perspektiv förstås är därför styrd av vilka förutsättningar barn lever i. Baserat på dessa villkor ansvarar vuxna för att skapa en trygg tillvaro för varje barn (Bergnehr 2019).

Dessa begrepp har påverkats av barns rättigheter som uttrycks i Barnkonventionen. Något som tyder på ett barninriktat fokus är barns rätt till att bli sedda, hörda och inkluderade, vilket ger dem en viktig röst i frågor och handlingar som rör dem. Det barninriktade perspektivet ger oss möjlighet att se barn som personer som har samma behov som andra människor. Detta möjliggör för vuxna att kunna känna medkänsla för barn, samtidigt som det blir lättare att förstå barns position och barns syn på världen. Därför är det viktigt att vuxna har en respekterande inställning gentemot barn för att lättare förstå barns uppfattning och inte jämföra det med hur vuxna förstår barns värld. För att vuxna ska kunna inta och förstå barns perspektiv bör barns yttranden och handlingar värdesättas (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2013).

3.3 Barns aktörskap

Inom barndomssociologin fokuserar man bland annat på *barns aktörskap*. Detta innebär att barn betraktas som deltagare i att generera kunskap och erfarenheter. Frågor som rör barns uppfattningar om sina dagliga erfarenheter är angeläget för att kunna konstruera en bild av barndomen (Mayall 2002). En av de centrala inslagen av barndomssociologin handlar om att barn är och bör betraktas som aktiva i konstruktionen och besluten om sina sociala liv, sociala omgivningar och samhället som barn lever i. Detta innebär att barn inte är passiva subjekt för de sociala konstruktioner och processer som florerar i barns liv (James & Prout 2015). Bergnehr (2019) undersöker barns aktörskap med två begrepp, det vill säga barns påverkan och barns inflytande. Barns påverkan handlar om att barn påverkar sin omgivning hela tiden, både indirekt och direkt genom att vara en individ

som är i samspel med andra. Barns inflytande i relation till begreppet barns aktörskap handlar om att undersöka om barn har inflytande i beslut gällande särskilda situationer och frågor (ibid.).

3.4 Being och becoming

Det finns en vana hos vuxna att betrakta barn som något som de ska bli, det vill säga att bli vuxna. Vuxna ser sällan barn som något de redan är, nämligen individer med pågående liv, begär och behov (Corsaro 2018). I samband med den nya barndomsforskningen betonas barn snarare som *being* än som *becoming*. Synen på barn som being handlar om att barndomen bör ses som en tidsperiod i sin egen rätt, än en transportsträcka mot vuxenlivet som begreppet becoming avser. Barndomssociologin talar därför för ett barnperspektiv genom att stå för en syn på barn som being (Halldén 2007).

3.5 Sammanfattning

Med det barndomssociologiska perspektivet vill vi tydliggöra hur professionella agerar vid misstanke om att barn far illa. Detta perspektiv kommer att stödja oss när vi undersöker hur professionella i samband med orosanmälningar förhåller sig till barns perspektiv, barns delaktighet och barns rättigheter. Perspektivet kommer även att vara till hjälp för att avslöja vilken typ av barnsyn som visar sig i berättelserna och därför kommer begreppen being och becoming att vara behjälpliga. Begreppet barns perspektiv tillämpas för att upptäcka hur barns värderingar får ta plats i barns vardag, som möjliggör barns delaktighet i det sociala liv de lever i. Genom att inta ett barnperspektiv kan också ge vuxna möjligheten till att förstå barns värderingar och agera utifrån dessa på bästa tänkbara sätt. Begreppet barns aktörskap behandlas för att få syn på hur professionella förhåller sig till vissa regelverk som det svenska samhället bygger på, som Barnkonventionen (UNICEF 2021) och Föräldrabalken (SFS 1949:381).

4. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi redogöra för tidigare forskning som är relevant för vår studies syfte, det vill säga hur förskolan förhåller sig till barn som far illa och hur processen ser ut vid en orosanmälan. En presentation av den tidigare forskningen görs med avsikt att få kännedom om vad som är aktuellt inom detta forskningsfält. Den forskning vi har sökt efter behandlar bland annat skolpersonals och socialsekreterares erfarenheter av barn som far illa. Trots att valet av tidigare forskning utspelar sig i grundskolan, ser vi ändå att det har en relevans för vårt syfte, eftersom grundskolan är en plats där barn vistas dagligen. Vi har också valt ut tidigare forskning som redogör för socialtjänstens och förskolans samarbete, vad professionellas normer har för påverkan på anmälningsskyldigheten, samt förebyggande arbete vid orosanmälningar.

4.1 Anmäla eller inte anmäla?

En nationell studie av Dahlberg, Khoo och Skoog (2022) visar att skolans centrala funktion är att skydda barns välbefinnande. Trots detta finns det ändå tvivel kring huruvida en anmälan bör göras eller inte när det finns misstanke om att barn far illa. Studien avslöjar att det råder en motsägelse i försöken med att balansera stöd och skydd vid misstanke om att barn far illa. Resultatet visar att skolpersonal förhåller sig ur ett skyddsperspektiv, där anmälan förmedlas som en rättslig skyldighet, samtidigt som de vill möta berörda föräldrar på ett aktsamt och neutralt sätt. Denna motsägelse förmedlade även socialtjänsten när det gäller att konfrontera föräldrar om barns utsatthet, samtidigt som man eftersträvar att skapa en god relation till dem. Studiens resultat pekar på att det finns ett behov av att upprätthålla relationen till föräldrarna, eftersom de anser att en anmälan kan riskera denna relation även om det riskerar barns säkerhet att inte göra en anmälan (ibid.).

I en studie av Forsner, Elvhage, Ewalds-kvist & Lütznén (2020) betonas den etiska karaktären vid anmälan om misstänkt barnmisshandel. Det visade sig finnas en moralisk omständighet i beslut om en anmälan bör göras eller inte till socialtjänsten. Studien visar att det förekom en oro hos skolpersonal om vad en anmälan kan framkalla för negativa konsekvenser för barn, men även för skolpersonalen själva. Stöd från kollegor och en samverkan med socialtjänst sågs som en nödvändig motivation för skolpersonalen

gällande anmälan vid misstänkt barnmisshandel. Däremot framgår det i studien att skolpersonalens interaktioner med socialtjänst, kollegor och föräldrar orsakade motstånd istället för möjligheter till samarbete (ibid.).

Utifrån en nederländsk studie synliggörs även en osäkerhet angående orosanmälningar. Nederländska lärare var överens om att orosanmälningar inte var positiva för varken barnen, barnens familjer eller för lärarna själva. En lärare i studien uppgav att det kan hända att föräldrarna blir aggressiva och lägger skulden på läraren. Det förekom också att lärare saknade förtroende för verksamma inom socialtjänsten. Detta berodde bland annat på deras långa väntelistor, diskontinuitet i tillsyn och omvårdnad, oklar kommunikation och otillräcklig återkoppling (Schols, de Ruiter & Öry 2013).

4.2 Tecken på barnmisshandel

Fortsättningsvis behandlar den nederländska studien grundskollärares upptäckter och anmälningar vid misstanke av barnmisshandel. Studiens resultat visar att det finns erfarenhet hos lärare om att upptäcka möjliga tecken på och risker för barnmisshandel. Dessa tecken kunde uppmärksammas i olika handlingar. Det kunde handla om synliga tecken som blåmärken eller en familjesituation som väcker oro, som skiljsmessa. Tecken på barnmisshandel kunde komma från barnen själva eller barnens föräldrar, men även från andra personer som är en del av barnens sociala liv. Lärarna signalerade att barnens beteenden hade en avgörande funktion för att upptäcka barnmisshandel (Schols, de Ruiter & Öry 2013).

4.3 Organisationers samarbete

Det finns forskning som belyser hur ett samarbete mellan organisationer som barn- och ungdomspsykiatri, socialtjänsten, skolan och förskolan skulle kunna fungera. Det finns olika faktorer som påverkar processen av samverkan. Det kan vara faktorer som institutionernas olika miljöer, deras logistik, olika chefspositioner och interna otydligheter i organisationerna. Hur barns sekretess hanteras är också något som påverkar organisationers samarbete och att socialsekreterare, förskolepersonal och föräldrar kan ha olika syn på ett problem. Andra faktorer som hindrar samarbetet är politiska hierarkier bland myndigheterna, då det kan leda till en brist på ömsesidighet i samarbetet. Studien

visar att det är svårt att skapa en samverkan mellan myndigheterna då alla inte blir nöjda med sina arbetsuppgifter (Blomqvist 2012).

Vidare synliggör studien de faktorer som gynnar samarbetet, det vill säga att organisationerna har en bra ledning och styrning när det kommer till deras uppdrag och ansvar. Att skapa en samsyn kan även gynna ett samarbete mellan organisationer, då det kan medföra en bättre kommunikation, gemensamma värderingar och tydlighet i organisationens funktion. Myndigheters samarbete belyses även som tids- och resurskrävande, därav bör professionella ha förmågan att särskilja om ett samarbete gynnar barn eller sig själva. Studien betonar denna förmåga som avgörande vid bedömningar som berör barn (Blomqvist 2012).

4.4 Professionellas normer

Det finns en studie av Svärd (2020) som visar att alla yrkesgrupper har i någon slags utsträckning ett handlingsutrymme som utmärker professionalism och professionellt arbete. Detta har sin grund i att professionella förväntas använda kunskapen de har tillägnats under sin utbildning. Riktlinjerna som finns angående barn som far illa är likadana för alla yrkesgrupper som har anmälningsskyldighet, dock finns det skillnader i hur de följer lagen. De olika kontrasterna som finns kan inte enbart förklaras att alla har olika grad kunskap angående lagstiftningen. Det handlar även om professionellas olika normer som påverkar hur de förhåller sig till sina handlingsutrymmen. Studien uppger också att när normer får övertaget och påverkar handlingsutrymmet är det viktigt att gå tillbaka till ett barnperspektiv som beaktar barns sociala ojämlikheter (ibid.).

4.5 Förebyggande arbete

Det finns en tidigare studie som behandlar förskolans, socialtjänstens och barnavårdscentralens förebyggande arbete när barn far illa. När det finns misstanke att barn fara illa läggs fokuset på att bibehålla en god relation till föräldrarna. Detta för att det anses vara förebyggande då det stödjer det enskilda barnet och föräldrarna om det finns en oro. Studien belyser dialog och anpassning som centrala begrepp för att stödja föräldrar och barn. De medverkande i studien uttryckte en önskan om att få mer stöd av

socialtjänsten när det kom till deras eget proaktiva arbete innan en anmälan anses vara aktuell. Vidare belyser studien att de verksamheter som har erfarenhet av en närvarande socialtjänst visade sig även ha en positiv inverkan på relationen till föräldrarna. Genom att ha en närvarande socialtjänst kan det underlätta för barn och föräldrar att få stöd och hjälp, men det kan även möjliggöra för familjen att skapa en trygg relation till en kontaktperson. När en anmälan görs finns det en risk att vårdnadshavarna byter verksamhet, vilket kan vara allvarligt ur barns perspektiv. Eftersom barnen går miste om redan uppbyggda relationer vilket kan leda till ökad sårbarhet (Östberg, Backlund & Wiklund 2012).

4.6 Sammanfattning

Den tidigare forskning som presenterats i kapitlets delar behandlar bland annat professionellas erfarenheter av orosanmälningar och vad det finns för osäkerheter som kan utlösas i samband med dessa beslut. Det vill säga osäkerheter kring vilka konsekvenser barn kan utsättas för och rädslan personalen har för att förstöra relationen till föräldrarna. Tidigare forskning som har redovisats är aktuell för vår studie då syftet är att undersöka hur förskolan förhåller sig till och agerar gentemot barn som far illa. Vi vill även kartlägga hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs, samt huruvida processen brister och på vilket sätt den brister.

5. Metod

I detta kapitel redogörs för hur vi har gått tillväga för att komma tillrätta med studiens syfte och frågeställning. För att få en bild av olika aktörers perspektiv och erfarenheter av orosanmälningar, kommer vi att utgå ifrån en *kvalitativ metod*. På vilket sätt denna metod tas i anspråk kommer vi att förklara i kapitlets följande delar.

5.1 Kvalitativ metod

Denna studie tar avstamp i en kvalitativ metod, vilket är en metod där det bland annat handlar om att få inblick i deltagarnas perspektiv på en särskild situation. Denna typ av metod kan implementeras i form av intervjuer. Intervjuer är ett sätt för oss som utövar studien att integrera med deltagarna, där vi bland annat kan fråga om erfarenheter och motiv om det ämne som berörs (Alvehus 2023). Vår studie avser att undersöka hur förskolan förhåller sig till barn som far illa, samt hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs. Intervjuer är därför ett sätt för oss att kartlägga denna process. Denna typ av metod anser vi kan understödja vår studies syfte och frågeställningar, då vi får ta del av information från aktörer som hanterar dessa frågor på en daglig basis.

I den här studien tillämpar vi *semistrukturerade intervjuer*, som innefattar ett samtal som kretsar kring ett antal öppna frågor. Med en semistrukturerad intervju får respondenten större möjlighet att påverka innehållet, samtidigt som vi intervjuare är aktiva i vårt lyssnande för att sedan kunna följa upp med följdfrågor (Alvehus 2023).

5.2 Urval

I studien utgår vi ifrån ett så kallat *strategiskt urval* när det kommer till valet av deltagare, då vi väljer deltagare som kan förhålla sig till de frågor som vår studie berör (Alvehus 2023). Vi lägger därför fokus på att intervju socialsekreterare och verksamma inom förskolans verksamhet, det vill säga rektorer, förskollärare, barnskötare och förste förskollärare. Rektorns perspektiv är angeläget för studien då rektorn har det yttersta

ansvaret i förskolan och ska se till att personalen får den kompetensutveckling de behöver för att utföra sina uppgifter (Lpfö 18 2018). När det gäller förskolepersonal, är deras perspektiv relevanta för att de har en skyldighet att göra en anmälan till socialtjänsten om det finns vetskap eller misstanke om att ett barn far illa (SFS 2001:453, 14 kap. 2 §). Socialarbetarens perspektiv är viktigt för studien då de ansvarar för att ta emot och bedöma orosanmälningar. Efter utredningen står socialarbetaren för beslutet om en åtgärd bör göras (Svärd 2020).

Vad aktörerna har gemensamt är att vardera part har ett ansvar att arbeta för barns bästa oavsett deras olika yrkestitlar och arbetsuppgifter. Vårt urval har gjorts för att få kunskap om hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs vid misstanke om att ett barn far illa. Aktörernas olika synvinklar kan på så sätt ge oss en helhetsbild på hur denna process ser ut.

5.3 Genomförande

Efter att ha tagit ett beslut om vilka aktörer som skulle representera vårt urval, började vi kontakta potentiella deltagare via mejl. Detta mejl fungerade som en intresseförfrågan om att delta i en intervju, där studiens syfte, intervjuens upplägg och forskningsetiska aspekter förmedlades. Till en början var det svårt att få tag på aktörer som visade ett intresse av att delta i studien, i synnerhet socialarbetare, vilket gjorde att detta blev en längre process än väntat. Det gav inget resultat när vi kontaktade socialarbetare via mejl, vilket ledde till att vi skickade ut en intresseförfrågan i en grupp för socionomer på Facebook. Denna strategi gjorde att vi till slut fick kontakt med socialarbetare som arbetar med barn och unga på socialtjänsten. Det arbete som gjordes för att inhämta deltagare för vår studie ledde till ett urval som utgjordes av två socialarbetare, två rektorer, en förste förskollärare, två förskollärare och en barnskötare. Hädanefter kommer dessa deltagare att kallas för Soc 1, Soc 2, Rek 1, Rek 2, FFsk, Fsk 1, Fsk 2 och Bsk.

Fem av åtta intervjuer utspelade sig digitalt på videotjänsten Zoom, medan resterande intervjuer skedde på plats i verksamheten. För varje intervju avsatte vi 45 minuter, vilket gav oss ett gediget underlag för att sedan kunna sortera ut det material som var mest väsentlig för studiens syfte. Samtliga deltagare fick ta del av intervjufrågorna några dagar innan intervjun ägde rum, för att få en uppfattning om vilken typ av frågor som skulle

ställas. Detta gjordes för att ge deltagarna möjlighet till att förbereda sig inför intervjun, samt av forskningsetiska skäl för att ge deltagarna en chans att avstå medverkan om det var frågor som de inte ville svara på. Eftersom de flesta deltagare valde att ge sitt samtycke muntligt, inledde vi intervjun med att säkerställa att de hade läst samtyckesblanketten och att de gav sitt medgivande till att delta. Därefter fick varje deltagare tillfälle att berätta om sig själv, sin yrkeserfarenhet, och sina erfarenheter kring att göra en orosanmälan. Sedan utgick vi från ett antal huvudfrågor som hade formats utifrån studiens syfte och frågeställningar. Utifrån dessa frågor fick varje deltagare möjlighet att prata fritt, vilket motsvarar det Alvehus (2023) beskriver som en semistrukturerad intervju.

Det fanns tillfällen där vissa deltagare fortsatte att berätta om deras arbete och kunskap, vilket ledde till mer djupgående beskrivningar av erfarenheter de har inom sitt arbetsområde. Vid behov ställdes följdfrågor för att få mer detaljerade svar. Vid varje intervjutillfälle valde vi att fånga upp deltagarnas berättelser med ljudinspelningar via zoom och den som inte höll i intervjun satt och antecknade vad deltagarna berättade. Intervjumaterialet transkriberades kontinuerligt under perioden som vi utförde våra intervjuer. Transkribering gjordes för att sammanställa resultatet av intervjuerna, för att därefter kunna urskilja vilka teman som uppdagades i berättelserna.

5.4 Etiska överväganden

I vår studie har vi beaktat de fyra huvudkrav från Vetenskapsrådet (2017) som forskare bör agera utefter när det kommer till forskningsetiska aspekter. Det första kravet består av ett informationskrav, som innebär att deltagarna ska bli informerade om forskningens syfte. Detta krav införlivades när vi tog kontakt med samtliga deltagare via mejl, där vi informerade om vad studien avser att undersöka och varför den görs. I detta mejl betonades även deltagarnas medverkan som viktig för vår studie. Samtliga deltagare fick likaså information om att deras deltagande var av fri vilja och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Denna information fick deltagarna även ta del av i form av samtyckesblanketter som vi skickade ut inför varje intervjutillfälle.

Fortsättningsvis behandlar det andra kravet ett samtyckeskrav, som handlar om att respondenterna beslutar om sitt eget deltagande i studien. Efter att deltagarna tagit del av informationen i samtyckesblanketten och beslutat sig för att delta, kunde de skriva under samtyckesblanketten eller ge sitt samtycke muntligt i samband med intervjun. Det tredje kravet innefattar ett konfidentialitetskrav, som innebär att värna om deltagarnas anonymitet. Vi har tagit hänsyn till detta krav genom att välja deltagare som är verksamma i olika kommuner, vilket gör det svårare att spåra informationen. I samband med transkriberingen av ljudmaterialet uppgav vi inte deltagarnas riktiga namn, utan med en benämning som hänvisas till deras yrkestitel. Till sist finns det även ett nyttjandekrav, som handlar om att informationen om deltagarna endast får användas för forskningssyftet (Vetenskapsrådet 2017). Detta var även något som framfördes i det mejl vi skickat ut till deltagarna, men som även stod utskrivet i samtyckesblanketten som varje deltagare fick ta del av.

5.5 Analysmetod

När det kommer till analysen av våra semistrukturerade intervjuer har vi efter transkribering delat upp deltagarnas berättelser i fyra olika teman. Detta har genomförts via tre tillvägagångssätt som innebär att *sortera*, *reducera* och *argumentera* (Alvehus 2023). Vi började med att läsa igenom vårt transkriberade material ett antal gånger för att få en ordentlig uppfattning om vad deltagarnas berättelser handlade om. Efter detta satte vi igång att sortera materialet för att urskilja olika teman som kan vara användbara för analysen. Teman valdes ut med hänsyn till studiens syfte, frågeställningar och teoretiska perspektiv. Dock fanns det inte utrymme till att presentera allt material i vår slutgiltiga uppsats, vilket gjorde att vi behövde reducera materialet. När vi hade fått syn på olika teman, var det dags att besluta om vilka delar av materialet som främst besvarar studiens syfte. De empiriska delar som var intressanta för analysen fick framträda i form av citat, för att göra empirin så rättvisande som möjligt. När den fullständiga empirin hade reducerats till delar som har en relevans för studiens syfte, gick vi vidare till det sista steget i analysprocessen, som innebär att argumentera. Vi argumenterade för vårt insamlade material genom att koppla det till teorin som vi valde att utgå ifrån (Alvehus 2023). Detta har vi gjort genom att använda en *abduktiv ansats* när vi har skiftat mellan empirisk och teoretisk reflektion, för att få en inblick i vad det empiriska materialet kan innebära utifrån teorins olika aspekter.

6. Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi redogöra för de delar ur intervjumaterialet som är särskilt relevanta för vårt syfte, gällande hur förskolan förhåller sig till och agerar gentemot barn som far illa. Studien avser även att undersöka hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst samt huruvida processen brister och på vilket sätt den brister.

Dessa delar är indelade i olika teman som har rubrikerna *samverkan*, *professionens betydelse*, *barns bästa* och *barns rätt eller föräldrarnas rätt*. Resultatet kommer att analyseras ur det barndomssociologiska perspektivet, med avsikten att undersöka hur deltagarna förhåller sig till barns perspektiv och delaktighet vid orosanmälningar. Intervjumaterialet kommer även att ställas i relation till vad tidigare forskning säger inom ämnesområdet.

6.1 Samverkan

I detta avsnitt redogörs deltagarnas syn på och erfarenhet av samverkan mellan förskola och socialtjänst. Utifrån deltagarnas berättelser kommer vi att beskriva hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst gällande orosanmälningar. I deltagarnas berättelser framgår det att samverkan mellan förskola och socialtjänst brister i vissa avseenden.

Rektorerna som har deltagit i denna studie betraktar samverkan med socialtjänsten på olika sätt. Rek 1 anser att samverkan fungerar relativt väl, men att det finns förbättringspotential gällande återkopplingen från socialtjänsten. Rek 1 förmedlar en önskan att få mer återkoppling för att kunna ge mer stöd till familjen. Detta uttrycks på följande sätt:

När en orosanmälan görs så får jag liksom en bekräftelse oftast per mail att okej, vi har mottagit er anmälan. Sen får vi oftast inte veta någonting mer och det hade man önskat att man skulle kunna få göra. Inte för att man är nyfiken utan för att man ska kunna veta var familjen befinner sig i processen och vara beredd och stötta när det behövs. - Rek 1

Återkoppling och uppföljning från socialtjänsten är även något som Fsk 1 och Fsk 2 uppmärksammar. Att inte få någon återkoppling från socialtjänsten är något som FFsk likaså anmärker på och att flera anmälningar görs men att ingenting händer. Om bristen på återkoppling påverkar förskolepersonals förmåga att stötta barn, kan det utifrån ett

barndomssociologiskt perspektiv innebära att det blir svårare för förskolepersonal att inta ett barnperspektiv om de inte vet hur barns hemförhållanden är. Detta kan i sin tur påverka förskolepersonals förmåga att skapa en trygg tillvaro för barnen (Bergnehr 2019). Detta kan relateras till den nederländska studien som poängterar socialtjänstens brister i återkopplingen och deras diskontinuitet i tillsyn och omvårdnad (Schols, de Ruiten och Öry 2013). Att verksamma inom utbildningsområdet uppmärksammar att det förekommer en brist på återkoppling från socialtjänsten är därför inget unikt för vår studie. Rek 2 anser att det inte förekommer en samverkan mellan förskolan och socialtjänsten, vilket förmedlas på följande sätt:

Men vi har inget samarbete. Nej, det har vi inte. Inte över huvud taget. Vi gör våra anmälningar, de gör sina utredningar. [...] Även om vi är inom samma nämnd så har vi inget samarbete utan de hör av sig till oss om de vill ha mer men det finns inget samarbete.
- Rek 2

När Rek 1 och Rek 2 möter denna fråga på olika sätt kan det handla om att de har olika perspektiv på vad begreppet samarbete innebär i praktiken. Att rektorerna har olika synsätt kan handla om att logistiken ser olika ut för deras respektive verksamhet. Tidigare forskning menar att organisationers logistik är en faktor som kan påverka samarbetet mellan förskola och socialtjänst (Blomqvist 2012). Alternativt att Rek 1 och Rek 2 inte tilldelas likvärdiga resurser för att möjliggöra samarbete med socialtjänsten, då de håller till i olika kommuner. Det gäller att myndigheter har förmågan att urskilja vad tid och resurser går till, så att det läggs på ett samarbete som gynnar barn och barns bästa, vilket ställs i relation till vad tidigare forskning belyser (Blomqvist 2012).

Vad barns bästa innebär i relation till barndomssociologin kan handla om att ge barns perspektiv ett större utrymme i situationer som rör dem. Om myndigheter inte lägger tid och resurser på sådant som gynnar barn och barns bästa, kan det i sin tur medföra att samarbetet mellan förskola och socialtjänst inte sker utifrån barns perspektiv. Om barns perspektiv inte existerar i samarbetet, kan det tolkas som att barns aktörskap inte införlivas (Bergnehr 2019; James & Prout 2015). En tidigare undersökning visar att verksamma inom skolväsendet upplever att interaktionen med socialtjänsten orsakade motstånd istället för möjligheter till samarbete (Forsner et al. 2020). Om ett samarbete inte existerar som Rek 2 uttrycker ovan, kan det ses gå emot artikel 3 i Barnkonventionen. Det vill säga att "Konventionsstaterna skall säkerställa att

institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer [...]” (UNICEF 2021, s. 15).

Fortsättningsvis menar Soc 1 att det är viktigt att förskolepersonal ställer följdfrågor till förskolebarn vid misstanke om att barn far illa. Å andra sidan menar Fsk 1 att ställa följdfrågor inte bör göras i sådana situationer, vilket hen förmedlar på följande vis:

Det jag har lärt mig med åren att det är extremt hur du säger saker och ting. Till exempel att du ska lyssna in, men du ska inte fråga, ställa någon fråga till barnet. För att då kan det ställa till för polisen sen när de ska göra sina frågor. - Fsk 1

Fsk 2 tar också upp att man bör undvika att ställa följdfrågor till barn. Hen menar att i en sådan situation bör man endast lyssna på vad barn har att berätta, utan några ledande frågor. Detta kan ses som att barns aktörskap får ta plats genom att vuxna enbart lyssnar på barnen och inte ställer följdfrågor. Utifrån den centrala delen i barndomssociologiskt perspektiv ska barn få vara delaktiga i beslut som rör deras sociala liv (James & Prout 2015). Att deltagarna har olika syn på hur detta bör hanteras kan det vara en anledning till att samarbetet inte alltid fungerar mellan förskola och socialtjänst. Tidigare forskning belyser att en samsyn och förståelse mellan organisationer kan gynna deras samarbete. En samsyn kan samtidigt medföra en tydlighet i de olika organisationernas funktioner (Blomqvist 2012). När Soc 1, Fsk 1 och Fsk 2 belyser olika sätt att agera gentemot barnen, kan det vara ett tecken på att en samsyn inte existerar mellan dem. Detta kan handla om att organisationernas funktioner inte är tydliga nog för båda parter. Vidare belyser Soc 2 att det inte kommer in tillräckligt med anmälningar från förskolorna, vilket redogörs på följande sätt:

För det första så har vi väldigt lågt anmälningssantal från förskolor över huvud taget. Det har varit ett problem under jättelång tid. Det handlar inte om att förskolepersonal inte är oroliga för barn utan det finns andra skäl till att man väljer att inte anmäla. - Soc 2

Varför socialtjänsten inte får in tillräckligt många orosanmälningar från förskolan kan handla om att den förskolepersonal som gör anmälan behöver stå med i blanketten för anmälan. Detta är något som Bsk och Fsk 1 betonar som en del av rutinen när en orosanmälan görs. Fsk 1 menar att ens skrivna namn på anmälan är något som föräldrar får ta del av. I detta fall anser Bsk att om ens namn inte hade behövt stå med i blanketten kanske fler anmälningar hade gjorts. Om detta är en anledning till att färre anmälningar

görs av förskolan, kan det handla om vad tidigare forskning poängterar, att alla inte är nöjda med sina arbetsuppgifter, vilket försvårar samverkan (Blomqvist 2012). Bsk har tidigare upplevt att det inte har funnits stöttning från ledningen i samband med en orosanmälan. När det kommer till förskolepersonals uppdrag och ansvar påpekar tidigare forskning att en bra ledning och styrning krävs för att samarbetet mellan förskola och socialtjänst ska införlivas (Blomqvist 2012).

Med utgångspunkt i ett barndomssociologiskt perspektiv kan ett bra samarbete mellan förskola och socialtjänst förbättra vuxnas förmåga att ta in och förstå barns perspektiv (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2013). Eftersom detta kan leda till bättre kommunikation mellan berörda parter (Blomqvist 2012). Detta kan i sin tur göra det möjligt att förstå barns situation, för att därefter kunna skapa en trygg tillvaro för varje barn (Bergnehr 2019).

6.2 Professionens betydelse

I detta avsnitt kommer det redogöras för professionens betydelse i relation till vad deltagarnas berättelser förmedlar om orosanmälningar. Avsnittet kommer även belysa hur det skiljer sig åt mellan professionerna när det kommer till hur det upplevs att göra en orosanmälan. När det kommer till att göra orosanmälningar är professioners förmåga att upptäcka tecken på att barn far illa en betydande faktor. I intervjumaterialet belyser Rek 1 följande:

Om man ska ta uppenbara exempel så skulle det kunna vara, inte helt ovanligt att ett barn som kan prata, säger "min pappa slog mig igår", då är det ganska tydligt, att ett barn uttalar det. [...] Ibland är det svårt att sätta ord på precis på vilket sätt. Utan det kan handla om att genom sin erfarenhet får en känsla av att här är det någonting som inte stämmer. - Rek 1

Tidigare forskning betonar att tecken och risker för barnmisshandel kan urskiljas i olika beteende och handlingar (Schols, de Ruiters & Öry 2013). Dock verkar det vara mer känslomässigt laddat för förskollärare och barnskötare att göra orosanmälningar än vad det är för rektorer. Detta kan bero på att förskollärare och barnskötare träffar barn och vårdnadshavare dagligen och har förmodligen en närmare relation till dem än vad rektorer har. Rek 1 betonar vad som kan vara svårt i processen av en orosanmälan:

Jag tänker att det egentligen är det inte mycket som är svårt, men jag tror att medarbetarna närmast barnen kan uppleva att det är svårt. Och då handlar det främst om att det är obehagligt i relation till familjen. Man är rädd för att vårdnadshavare ska bli ledsna eller arga. Man är rädd för att det ska skada relationen till familjen som man har byggt upp. Och kanske vid något tillfälle att man är rädd att barnet ska drabbas. Att föräldrarna ska bli arga på barnet till exempel. - Rek 1

Med hänsyn till vad Rek 1 beskriver och vad tidigare forskning poängterar, är förskolepersonals rädsla att skada relationen till familjen ett återkommande dilemma, både på ett nationellt och internationellt plan. Flera tidigare studier visar att professioner inom skolväsendet uppvisar en osäkerhet vid beslut som rör orosanmälningar (Dahlberg, Khoo & Skoog 2022; Forsner et al. 2020; Schols, de Ruiters & Öry 2013). I relation till denna fråga uttrycker Fsk 2 på följande sätt:

Asså det har blivit lättare efterhand som man är första gången gjorde en orosanmälan så var det jätteobehagligt och det var ju obehagligt för det sen att vårdnadshavarna kom med det här brevet och frågade vad det var liksom hotfullt det var lite jobbigt. -Fsk 2

Trots att man får utbildning i hur en orosanmälan görs och vilka skyldigheter man har som professionell, verkar de flesta känna obehag första gången en anmälan görs. Detta på grund av att man inte vet hur vårdnadshavare kommer att reagera. När fokuset ligger på vårdnadshavares ilska och förskolepersonals rädsla, kan det ur ett barndomssociologiskt perspektiv tolkas som att barns perspektiv inte berörs i situationen. Eftersom det främst handlar om att relationen kan förändras mellan vårdnadshavare och personal. I fall som dessa får barn inte utrymme till att bli sedda, hörda och inkluderade i frågor som rör dem (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2013).

Det finns en förväntan på att professioner inom förskolan ska använda sig av den kunskap man har fått från sin utbildning (Svärd 2020). Däremot uppmärksammar Bsk att stöd från ledningen gör situationen mindre påfrestande. Bsk uttrycker att "Man blir så ledsen i själen liksom och sen vet man inte vad som ska hända. Hur föräldrarna ska reagera mot en". Denna känsla har Bsk trots att hen har arbetat inom förskolans verksamhet i 24 år. För att kunna fullfölja sitt uppdrag professionellt kan det därför vara viktigt att få stöd från ledningen i samband med en orosanmälan. Det kan också handla om att man inte har tilldelats den kunskap som behövs för att känna sig säker i sitt uppdrag som anmälningsskyldig. Tidigare forskning menar att riktlinjerna för anmälan är lika för alla yrkesgrupper som arbetar med barn, dock kan det skilja sig hur de följer lagen. Det kan

inte enbart förklaras med att alla har olika grad kunskap om lagstiftningarna, utan professioners normer och värden kan även påverka hur de förhåller sig till handlingsutrymmet (Svärd 2020).

Rek 1 förmedlar att för sin egen del är det inte svårt att göra en orosanmälan, utan hen menar att “jag tror att medarbetarna närmast barnen kan uppleva att det är svårt och då handlar det främst om att det är obehagligt i relation till familjen”. Tidigare studier menar att om arbetet med orosanmälningar i förskolan ska fungera, är det viktigt att ledningen ger personalen de förutsättningar och stöd som behövs, för att kunna fullfölja sitt uppdrag på ett säkert sätt när de känner oro för ett barn (Blomqvist 2012). I dessa fall är det viktigt att personalen har förmågan att inta ett barnperspektiv för att lättare förstå barns sociala omgivning (Bergnehr 2019). Däremot kan det vara svårt för förskolepersonal att inta ett barnperspektiv när det inte finns stöttning från ledningen och rädslan får övertaget. Om ledningen är stöttande i frågan kan det möjliggöra för personal att förstå barns position och barns syn på situationen. (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2013)

Vidare menar FFsk att en anmälan inte blir lika svår om man har haft samtal med vårdnadshavare innan. Dessa samtal kan handla om att barnet i fråga har kommit till förskolan med smutsiga kläder eller att något i föräldrarnas omsorg brister. FFsk berättar att “märker man om det inte händer någonting så får man ta till ytterligare samtal”. En sådan strategi kan förknippas med vad tidigare forskning betonar om att en god relation till vårdnadshavare kan vara förebyggande för barn som far illa (Östberg, Backlund & Wiklund 2012). Detta kan vara ett sätt för FFsk att stötta de barn och vårdnadshavare som hen känner oro för. Flera tidigare studier synliggör således att orosanmälningar kan drabba barnen och riskera relationen med vårdnadshavarna (Dahlberg, Khoo & Skoog 2022; Forsner et al. 2020; Schols, de Ruiter & Öry 2013). Utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv kan detta vara ett sätt för FFsk att förhålla sig utifrån barns perspektiv när hen väljer att först lyfta problemet med vårdnadshavare innan en orosanmälan kommer på tal. Detta kan vara ett sätt att skydda barn från de konsekvenser som kan uppstå när en anmälan görs, med tanke på att det är vuxnas ansvar att tillvaron är trygg för alla barn (Bergnehr 2019).

Fortsättningsvis påpekar tidigare forskning hur professioner förhåller sig till anmälningsplikten och att det finns risker med att göra orosanmälningar. Det kan bland

annat handla om att föräldrarna väljer att ta sitt barn ur förskolans verksamhet. Detta kan leda till att de relationer som ett barn har skapat med andra vuxna och barn försvinner, vilket kan öka detta barns utsatthet (Östberg, Backlund & Wiklund 2012). Soc 2 belyser att en anledning till att förskolan inte gör en orosanmälan kan handla om att barn flyttas från verksamheten vilket drabbar förskolans ekonomi. Samtidigt nämner Soc 2 att när socialtjänsten informerar om orosanmälningar och socialtjänstens uppdrag kan förskolepersonalen bli rädda för att göra en orosanmälan. Däremot visar tidigare studier att personal i förskolan som haft en närvarande socialtjänst ledde till att föräldrar och barn får den hjälp och stöd de behöver snabbare (Östberg, Backlund & Wiklund 2012).

Att ha en närvarande socialtjänst kan leda till att båda professionerna kan ta del av varandras kunskaper, men även att socialtjänsten lättare kan ge stöd till förskolepersonalen om hur och när en anmälan bör göras. Däremot nämner Soc 1 i intervjumaterialet att “alla förskolor i vår kommun har en egen representant hos oss. En kontaktperson, så att det också blir en enklare väg in”. Denna information förekom inte i de andra deltagarnas berättelser som arbetar i andra kommuner. Detta kan tyda på att alla kommuner inte tilldelar förskolor en kontaktperson från socialtjänsten, vilket gör att kommuner inte kan ge professioner likvärdiga förutsättningar till att fullfölja sitt uppdrag på ett tryggt och smidigt sätt. Ur ett barndomssociologiskt perspektiv kan detta hindra den vuxnes ansvar att skapa en trygg tillvaro för varje barn. För att kunna skapa en trygg tillvaro krävs det att vuxna intar ett barnperspektiv som gör det möjligt för dem att förstå barns perspektiv och barns situation (Bergnehr 2019). När förskolepersonal väljer att inte göra en anmälan på grund av olika anledningar, kan det avslöja en viss typ av barnsyn. En barnsyn som inte är förenlig med begreppet being, det vill säga att se barn med pågående liv, begär och behov (Corsaro 2018). Det barninriktade perspektivet kan ge oss vuxna möjlighet att se barn som personer med samma behov som andra människor (Sommer, Pramling Samuelsson, Hundeide 2013).

6.3 Barns bästa

I detta avsnitt presenteras deltagarnas berättelser om hur de förhåller sig till barns bästa vid orosanmälningar. Generellt förmedlade samtliga deltagare att de har barns bästa i fokus när de arbetar. Detta yttrade sig i hur deltagare som arbetar i förskolan ser på barns

perspektiv och delaktighet vid orosanmälningar. Men även i hur socialsekreterarna arbetar praktiskt med Barnkonventionens artiklar.

I intervjumaterialet förmedlade Rek 1, Rek 2 och Fsk 2 att förskolebarnen inte bör involveras i processen av orosanmälningar på grund av deras unga ålder. Rek 1 svarade "jag tänker kanske inte oftast att barnet är betjänt av, asså hjälpt av, jag tänker att barnet är för litet för att involveras". När Rek 2 fick följdfrågan om hen anser att förskolebarn är för unga för att vara delaktiga i orosanmälningar så svarade hen "ja ja nej nej nej, alltså de ska ju inte vara delaktig i en orosmälan. Nej, det kan vi inte lägga på barnen". Ur ett barndomssociologiskt perspektiv kan deras gemensamma synsätt på barns delaktighet vid orosanmälningar handla om de har ett barnperspektiv som innebär att de vill bibehålla en trygghet tillvaro för barn när en orosmälan görs. Det kan även handla om att barns perspektiv förstås utifrån den sociala och kulturella kontext som barn lever i (Bergnehr 2019). Barns aktörskap blir därför lidande när de inte får vara aktiva deltagare i beslut som handlar om deras sociala liv (James & Prout 2015). I detta fall regleras barns aktörskap av det svenska samhället, som omfattas av lagar och bestämmelser som professionella har en skyldighet att förhålla sig till, som bland annat Barnkonventionen (UNICEF 2021). Att förskolebarn inte är delaktiga på grund av deras unga ålder kan också handla om normer och värden som det svenska samhället grundar sig på. Svärd (2020) poängterar att normer kan påverka hur professioner förhåller sig till sitt handlingsutrymme.

När det kommer till att barns delaktighet regleras utifrån vad vuxna anser om barns mognad och ålder, kan detta synsätt handla om att barn betraktas som becoming när barn anses vara för unga för att involveras i orosanmälningar (Corsaro 2018). När Rek 1, Rek 2 och Fsk2 belyser att barns delaktighet bör ske utifrån barns mognad och ålder, kan det vara ett sätt för dem att utgå från barns bästa vid orosanmälningar. Deras gemensamma synsätt på barns bästa kan exemplifieras med vad Rek 1 svarar när det kommer till barns perspektiv vid orosanmälningar:

Jag tänker att man har ju alltid förhoppningsvis barnets bästa i fokus oavsett vad det är man gör. Om man väl kommer till den punkten när man har undersökt saken och bestämt sig för att göra en orosmälan, då är ju den på något sätt utifrån barnets perspektiv. Bara att göra den. - Rek 1

När Rek 1 förmedlar att en orosanmälan görs utifrån barns bästa och att det är ett sätt att förhålla sig till barns perspektiv, kan det vara en strategi för vuxna att göra barn delaktiga i processen utifrån deras mognad och ålder. Ur ett barndomssociologiskt perspektiv kan denna strategi vara ett sätt att möjliggöra barns aktörskap trots förskolebarns unga ålder (Bergnehr 2019; James & Prout 2015). Att Rek 1, Rek 2 och Fsk2 står för barns bästa med hänsyn till barns mognad och ålder, kan likaså ses ligga i linje med vad artikel 12 i Barnkonventionen står för. Det vill säga att “[...] Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad” (UNICEF 2021, s. 18). Detta är även något som Soc 1 betonar gällande hur socialtjänsten arbetar praktiskt med Barnkonventionens artiklar:

Så att vi arbetar med barnets bästa i fokus. Barnets åsikter ska ju tillmätas betydelse utifrån ålder och mognad, det här som också står med i Barnkonventionen. Att de har rätt till delaktighet, de blir inte tvingade till delaktighet, men de har rätt till delaktighet.- Soc 1

Här framhäver Soc 1 barns rätt till delaktighet och att detta sker på barns villkor. Utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv kan detta svar visa på att barn är aktiva deltagare i utförandet och besluten som rör socialtjänstens arbete med orosanmälningar. När barn ges möjlighet till att vara delaktiga i socialtjänstens arbete, kan det tolkas som att barns aktörskap blir en del av anmälningsprocessen (James & Prout 2015). De deltagare som nyligen har nämnts verkar ha en gemensam syn på barns delaktighet vid orosanmälningar, vilket tidigare forskning menar kan gynna samarbetet mellan förskola och socialtjänst (Blomqvist 2012). När det kommer till vad Soc 2 betonar kring samarbetet mellan förskolan och socialtjänst, uttrycks det på följande sätt:

Asså vi jobbar ju jättemycket med barns delaktighet, barns rätt till integritet, barns rätt till information, med det jobbar vi liksom aktivt, amen både i att kunna anpassa information till barn. Om man tittar bakåt i tiden, att en sak som socialtjänsten har brustit jättemycket i, är just information till barn. Man kanske bjuds in till att vara delaktig [...], men sen får man ändå inte förklarat varför det blev som det blev. [...] Så det jobbar vi mycket med att såhåra, hålla igång och anpassa information till barn.- Soc 2

Att Soc 2 betonar barns rätt till information och att informationen kan anpassas till barnens förmåga, visar på att det finns en möjlighet för förskolebarns delaktighet vid orosanmälningar, trots deras unga ålder. När Soc 2 betonar att det tidigare har funnits en brist hos socialtjänsten att informera barn, men att de arbetar aktivt med att förändra det, visar på att de arbetar för att öka barns delaktighet. Barns aktörskap blir i det fallet synligt

eftersom barnen ges möjlighet till att vara delaktiga i det som rör deras dagliga erfarenheter (Mayall 2002). Det Soc 2 betonar om att anpassa information till barn, kan handla om det Bergnehr (2019) synliggör om barns aktörskap, det vill säga att barn har inflytande i beslut gällande särskilda situationer och frågor. Vad Bsk belyser angående barns delaktighet vid orosanmälningar, menar Bsk att barns delaktighet ter sig på olika sätt beroende på vad anmälan gäller. Anmälan allvarlighetsgrad kan även avgöra om barn blir delaktiga eller inte. Detta förmedlar Bsk på följande sätt:

[...] Jag och min kollega och barnet blev hämtade av en advokat och blev körda till polishuset. Och då blev barnet förhört där på plats liksom, utan föräldrarnas vetskap. Men, det har ju också varit så att inte barnen alls varit med, utan man bara har skickat in anmälan och sen har det varit kontakt med föräldrarna. Så det är ju både och. Och jag tror det beror sig på vad det handlar om.- Bsk

När Bsk förmedlar att det finns tillfällen där barn behöver bli förhörda av polisen och de även blir hämtade av en advokat, kan det tyda på att barn inte får besluta om sin delaktighet. I en sådan situation kan det handla om att barn inte har något annat val än att följa med till polishuset, eftersom situationen har blivit ett polisärende. Utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv kan ett barnförhör däremot ses som ett sätt för barn att vara aktiva i konstruktionen och beslutet som rör deras sociala liv och sociala omgivning. Eftersom barns aktörskap får vara en del av de beslut som görs hos polisen (James & Prout 2015). Trots att barns aktörskap får ta plats i samband med ett polisförhör, behöver det inte betyda att barnen väljer denna delaktighet självmant. På så sätt bevisar intervjumaterialet att det är vi vuxna som möjliggör barns aktörskap i situationer som rör barn. När barns aktörskap regleras av vuxnas åsikter kan det tyda på en barnsyn som förknippas med begreppet becoming. Denna barnsyn kan handla om att vuxna anser att barn inte är lämpade för att ta vissa beslut, eftersom barn inte är vuxna ännu (Corsaro 2018; Halldén 2007).

6.4 Barns rätt eller föräldrarnas rätt?

I detta avsnitt redogörs barnens rätt på ett juridiskt plan och hur problematiskt det kan vara att enbart titta på lagtexterna. Det som nämns i intervjumaterialet kommer att ställas i relation till vad som är barns rätt eller föräldrars rätt.

I intervjumaterialet belyser Rek 1 att ärenden som kommit in till socialtjänsten läggs ner om föräldrarna inte vill ta emot hjälp:

Oavsett så bygger det ju på en frivillighet från föräldrarna när man gör en orosanmälan. Om de tar in en för ett uppdrag eller att de går vidare med en utredning och skulle föräldrar säga nej, vi vill inte delta detta, ja då läggs ju ärendet ner ju så är det. Och det kan jag tycka är sorgligt och det är socialtjänstlagen som styr det, deras arbete ju. - Rek 1

Utifrån vad Rek 1 beskriver är det tydligt att föräldrarna har det sista ordet när det handlar om deras barn. Detta visar på att det finns föräldrar som inte utgår från barns bästa när de nekar stöd från socialtjänsten. Däremot belyser Föräldrabalken de skyldigheter och rättigheter som föräldrarna har, vilket bland annat innebär att föräldrarna ansvarar för barnens personliga förhållanden (SFS 1949:381, 6 kap. 2 §). Det Rek 1 beskriver kan tolkas som att det finns föräldrar som inte tar hänsyn till sina barns behov eller gör de delaktiga i beslut som rör dem. När föräldrar inte gör sina barn delaktiga i beslut som rör dem, kan det utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv handla om att barn inte ses som aktiva i de sociala konstruktioner och processer som florerar i barns liv (James & Prout 2015). Det sägs att vuxna sällan ser barn med ett pågående liv, begär och behov. När föräldrarna inte förhåller sig till barns nuvarande behov genom att neka stöd från socialtjänsten, kan det tyda på en barnsyn som förknippas med becoming (Corsaro 2018). Detta gör att föräldrar inte ser sina barn som being när barnen inte har något att säga till om i beslut som rör dem, vilket medför att barn inte ses som individer med egna rättigheter (ibid.). När det kommer till vad socialtjänsten menar om föräldrars rättigheter gentemot sitt barn, så förklarar Soc 1 detta på följande sätt:

Föräldrar som inte samtycker till att barn får prata med oss till exempel. Och har vi inte inlett en utredning, så får vi ju inte göra det heller om inte barnet har uppnått en ålder och mognad som gör att barnet kan få bestämma det själv. Det är inte alltid vi kan uppfylla alla artiklar av olika anledningar.- Soc 1

Soc 1 förmedlar att föräldrar avgör om deras barn ska få stöd från socialtjänsten, vilket visar på att barns rättigheter faller i skymundan, när socialtjänsten inte kan uppfylla alla artiklar i Barnkonventionen. Det kan handla om att barns rättigheter har analyserats utifrån vuxencentrerade frågor. Barns beroende av vuxna kan därför leda till att barn ses som mindre viktiga (Taefi 2009). Vad Soc 1 förmedlar ovan kan tyda på att föräldrarnas röster väger mer än barnens röster, när barn inte tillåts att prata med socialtjänsten. Utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv kan en sådan syn på barn förknippas med

begreppet becoming. Det kan röra sig om att föräldrar är vuxna och har mer att säga till om, vilket barn inte har för att barn ännu inte är vuxna (Corsaro 2018). Att föräldrarna får sista ordet när det handlar om vad barn får för stöd kan associeras till tidigare forskning, som handlar om att det råder en motsägelse för professionella att balansera stöd och skydd vid misstanke om att barn far illa. Socialtjänsten strävar efter att bibehålla en god relation till föräldrar samtidigt som de konfronterar dem angående barns utsatthet (Dahlberg, Khoo & Skoog 2022).

En annan faktor som synliggör att föräldrarnas röst väger mer än barnens, är när föräldrarna blir arga när en orosanmälan görs, vilket kan leda till att deras ilska får övertaget. Detta kan förknippas med vad Rek 1 beskriver tidigare i detta kapitel, nämligen att "Man är rädd för att det ska skada relationen till familjen som man har byggt upp. Och kanske vid något tillfälle att man är rädd att barnet ska drabbas. Att föräldrarna ska bli arga på barnet till exempel". Ur ett barndomssociologiskt perspektiv kan denna rädsla för barnens vägnar handla om att förskolepersonal försöker inta ett barnperspektiv genom att bevara en trygg tillvaro för barnen (Bergnehr 2019). Däremot påvisar Föräldrabalken om föräldrars skyldigheter och rättigheter gentemot sina barn, det vill säga att "Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda" (SFS 1949:381, 6 kap. 2 §). Vad gäller föräldrarnas insyn på barns privata angelägenheter, förmedlar Soc 2 på följande sätt:

Men att också vara tydlig med barn att när vi pratar med dem att i regel så har ju vårdnadshavaren också insyn i det som barnen säger, vilket innebär att barnet behöver också kunna få välja hur mycket man vill säga och det behöver man vara tydlig med. Ja, vi har en sekretess men vi har ju inte sekretess mot part i regel så att är det så att du berättar för mig att du blir slagen, så behöver jag berätta för din vårdnadshavare att du har berättat det. Det är grundregeln. - Soc 2

Föräldrars insyn kan hindra barn från att våga säga som det är till socialtjänsten och kan ha som följd att barn inte får det stöd de behöver. Denna insyn gör att föräldrarna dessutom kan påverka deras barns berättelser genom att neka det som barnen säger. Detta kan leda till att barnens aktörskap inte får något utrymme i situationen, vilket gör att barnen blir passiva i besluten som rör deras sociala liv (James & Prout, 2015). Om socialtjänsten har som regel att berätta för föräldrarna om deras barns utsatthet, finns det en risk att detta barn drabbas när föräldrarna redan är benägna att slå sitt barn. Tidigare

forskning konstaterar även att en anmälan inte alltid medför goda effekter för barnen (Schols et al. 2013).

Resultatet uppmärksammar händelser som inte sker utifrån barns bästa utan snarare förhåller sig till föräldrarnas önskemål. Till exempel när socialtjänsten erbjuder familjen stöd, men att föräldrarna nekar stödet då de anser att det inte behövs. Det kan även handla om att det är genant att ta emot hjälp eftersom föräldrarna kan känna sig misslyckade. Artikel 3 i Barnkonventionen (UNICEF 2021) betonar dock att man bör utgå från barns bästa i alla beslut som rör barn. Därför krävs det att föräldrar tar emot extra stöd och hjälp som finns för att kunna ge sitt barn de bästa förutsättningarna. Det problematiska i Barnkonventionens artikel 3 (UNICEF 2021) och kapitel 2 § 1 i Föräldrabalken (SFS 1949:381), är att det är väldigt tolkningsbart och brett då människor har olika behov, normer och värden. Svärd (2020) menar att det finns skillnader i hur lagen följs gällande barn som far illa, och något som påverkar är bland annat professionellas normer och värden.

7. Diskussion och slutsats

Detta kapitel inleds med en diskussion om studiens resultat angående hur förskolans och socialtjänstens processer ser ut vid orosanmälningar, samt samarbetet mellan dessa två verksamheter. Fortsättningsvis kommer vi också att problematisera barns delaktighet vid orosanmälningar, samt barns rättigheter i relation till föräldrars rättigheter. Därefter kommer vi att diskutera metodvalet och sedan avsluta med tankar kring vidare forskning inom området.

7.1 Resultatdiskussion

7.1.1 Samverkan

Resultatet i vår studie visar att förskolan och socialtjänsten har sina egna rutiner och processer när det kommer till orosanmälningar. Att dessa verksamheter har olika sätt att arbeta på handlar om att de har olika uppdrag. Vad de har gemensamt är att de arbetar för barns bästa i alla beslut som tas. Det är däremot oklart vad det innebär när någon påstår att de utgår ifrån barns bästa, men ändå väljer att inte göra en orosanmälan, eller att lägga ner en utredning. I Socialtjänstlagen står det klart och tydligt att alla som arbetar i verksamheter som berör barn och unga har en skyldighet att genast göra en anmälan till socialnämnden om det finns misstanke att barn far illa (SoL 2001:453, 14 kap. 1 §). Å andra sidan synliggör intervjumaterialet att det finns förskolepersonal som väljer att först ha ett samtal med föräldrarna innan en orosanmälan övervägs.

Tidigare forskningsresultat visar att det finns behov av att upprätthålla en god relation till föräldrarna vars barn man känner oro för. De anser att en anmälan kan riskera relationen trots att barns säkerhet riskeras om en anmälan inte görs (Dahlberg, Khoo & Skoog 2022). I intervjumaterialet belyser vissa deltagare att obehagskänslor är som värst första gången en anmälan görs, eftersom man inte vet hur föräldrar kommer att reagera. Att förskolepersonal känner denna känsla kan vara ett problem, eftersom det kan leda till att

man avstår från att göra en anmälan. Istället blir det viktigare att bevara relationen till föräldrarna trots att man har en anmälningsskyldighet.

Andra faktorer som kan hindra förskolepersonal till att göra en anmälan är att deras namn behöver stå med, vilket flera deltagare tog upp. Tidigare forskning synliggör att föräldrar kan bli aggressiva och lägga skulden på läraren när en orosanmälan görs. (Schols, de Ruiter & Öry 2013). För att förskolepersonal inte ska behöva känna obehag i dessa situationer kan ett bättre samarbete mellan förskola och socialtjänst vara förebyggande, för att möjliggöra för förskolepersonal att kunna tillgodose barns behov. Återkoppling, bättre samarbete och mer anmälningar var något som våra deltagare eftertraktade i samarbetet mellan förskola och socialtjänst. Tidigare forskning menar att bättre kommunikation och gemensamma värderingar kan gynna samarbetet (Blomqvist 2012).

I studien förklarar Soc 1 att kommunen hen arbetar i tilldelar förskolor varsin kontaktperson från socialtjänsten, samt att de är ute och pratar med förskolor två gånger per termin. Detta är inget som framgick i de övriga deltagarnas berättelser. En sådan kontakt anser vi kan vara ett sätt att förbättra samarbetet när det finns en enklare väg in för förskolepersonal till socialtjänsten. Om det finns snabb hjälp tillgänglig kan det leda till att fler inom förskolans verksamhet väljer att göra en orosanmälan. Dock bör man ha i åtanke att professionellas normer och kunskap om lagstiftningarna påverkar hur de väljer att agera vid misstanke om att ett barn far illa (Svärd 2020).

När deltagarnas berättelser belyser hur samarbetet ser ut och deras respektive arbetsuppgifter, synliggörs frågeställningen hur relationen ser ut mellan förskola och socialtjänst när det gäller orosanmälningar. Resultatet visar att det finns brister i samarbetet mellan förskola och socialtjänst, som exempelvis socialtjänstens återkoppling och förskolans låga antal orosanmälningar. Deltagarnas berättelser uppmärksammar också faktorer som kan påverka samarbetet, som bland annat förskolepersonals rädslor och att socialtjänsten kan lägga ärendet om föräldrarna inte vill ta emot stöd.

7.1.2 Barns rättigheter

Tidigare forskning poängterar att professionellas normer kan påverka hur de väljer att följa lagen som anmälningsskyldiga (Svärd 2020). I relation till vårt intervjumaterial ser vi också att professionellas normer kan påverka hur förskolebarns delaktighet kommer till uttryck. Flera deltagare menar att barn inte ska vara delaktiga i orosanmälningar på grund av deras unga ålder, för att det anses vara för barns bästa. Detta kan diskuteras utifrån två olika synvinklar. Å ena sidan får barns röst inte komma upp till ytan när barn inte är delaktig i processen. Däremot vill professionella skydda barn från konsekvenserna av en orosanmälan, som exempelvis att föräldrarna tar ut sin aggression på sitt barn. Intervjumaterialet understryker också att barn kan göras delaktiga vid orosanmälningar genom att anpassa informationen till barn. Trots anpassad information bör barnen själv få besluta om sin delaktighet i processen. Ett exempel på när barn inte får besluta om sin delaktighet är vid ett polisförhör, vilket betyder att vi vuxna bestämmer om barns aktörskap. Trots att barn inte får besluta om sin delaktighet vid ett polisförhör så kan det ändå betyda att ett polisförhör görs för barns bästa, för att barn ska ha det så bra som möjligt.

Fortsättningsvis, barns aktörskap styrs av föräldrarna när de har det sista ordet gällande om deras barn ska få stöd från socialtjänsten. Ärendet kan i värsta fall läggas ner om föräldrarna vägrar att ta emot hjälp. Eftersom Föräldrabalken belyser att föräldrar inte bara har en skyldighet gentemot sitt barn utan även en rättighet (Jpinfornt 2023), visar det att Föräldrabalken står över Barnkonventionen. Utifrån deltagarnas berättelser ser vi att det fortfarande råder en barnsyn som betraktar barn som ofärdiga och bör skyddas, vilket konstaterar att barns rättigheter inte alltid uppfylls. Att börja låta barn bli mer delaktiga i situationer som rör dem kan leda till en syn på barn som being. Även om barn lever i ett samhälle som ständigt är i förändring, kan vi inte bortse ifrån att barn är individer med pågående liv fyllda av olika begär och behov (Corsaro 2018).

Vi anser att man bör ta mer hänsyn till barns rättigheter och låta dessa appliceras i samhället på ett sådant sätt som gynnar barnen. Däremot innebär det inte att göra allt som barn ber om utan det handlar om att lyssna på barnen på ett respektfullt sätt och låta barns

perspektiv beaktas (Taefi 2009). Genom att inta ett barnperspektiv och låta barn vara delaktiga i beslut som rör dem, kan det i slutändan möjliggöra för oss vuxna att tillfredsställa barns behov. När vuxna har förmågan att tillfredsställa barns behov kan det resultera i ett förhållningssätt som utgår från barns bästa. Detta förhållningssätt kan medföra att artikel 3 i Barnkonventionen uppnås (UNICEF 2021). Intar vuxna ett barnperspektiv ges de möjlighet att se barn som en egen individ med samma behov som andra människor (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2013).

Utifrån det som uttrycks ovanstående bör vi vuxna inse att vi bär på ett stort ansvar som handlar om att fostra och forma den kommande generationen, därför kan vi inte bortse från våra skyldigheter angående barn som far illa. Barns rättigheter handlar om att barn ska känna sig trygga, sedda, hörda och inkluderade i händelser som rör dem (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2013).

När deltagarnas berättelser förklarar hur barns delaktighet utspelar sig vid orosanmälningar, synliggörs frågeställningen hur förskolan och socialtjänsten beaktar barns rättigheter vid orosanmälningar. Däremot finns det faktorer som hindrar förskolepersonalens och socialtjänstens arbete med att uppfylla barns rättigheter, som exempelvis föräldrarnas syn på situationen.

7.2 Slutsats

Med hjälp av analysens olika teman har vi besvarat studiens syfte och frågeställningar. Vår studie syftar till att utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv undersöka hur förskolan förhåller sig till barn som far illa och hur processen mellan förskolan och socialtjänsten ser ut när en orosanmälan görs. Vi ville även få syn på huruvida processen brister och hur dessa i sådana fall ser ut. Vi har besvarat vårt syfte med hjälp av våra frågeställningar som behandlar hur relationen mellan förskola och socialtjänst ser ut när det gäller orosanmälningar, samt hur de beaktar barns rättigheter i dessa sammanhang.

Utifrån det vi har studerat och vad tidigare forskning säger, ser vi att ett bättre samarbete mellan organisationer kan gynna barnen. Det vill säga att politikerna bör ge verksamheter som arbetar med barn bättre resurser för att lättare kunna följa artikel 3 i Barnkonventionen (UNICEF 2021) som handlar om barns bästa. I vårt intervjumaterial upptäckte vi även att föräldrarnas åsikter i många fall vägde mer än barns uppfattning och behov, vilket visar på att Föräldrabalken står över Barnkonventionen när det kommer till lagar om barn och deras rättigheter. När det kommer till barns rättigheter har politiker ett stort ansvar och en position som gör det möjligt för dem att förbättra barns förutsättningar i samhället. Vi anser att det är dags för politiker att ta sitt ansvar genom att prioritera barns rättigheter och hur de väljer att omsätta Barnkonventionen i praktiken, för att förbättra barns framtid i samhället.

7.3 Metoddiskussion

I vår studie har vi genomfört kvalitativa intervjuer med deltagare från förskolan och socialtjänsten. Vi ställde öppna frågor där respondenterna kunde svara utförligt, vilket gjorde att vi tilldelades den information som behövdes för vår studie.

Studiens samtliga intervjuer har dokumenterats med hjälp av ljudupptagningar, dock finns det vissa nackdelar med denna metod. Risken är att det kan hindra den som blir intervjuad till att vara så öppen som möjligt (Alvehus 2023). Detta uppkom vid ett fåtal tillfällen när deltagare från förskolans verksamhet inte gav så djupgående svar vid frågor som handlade om hur det känns att göra en orosanmälan. Under intervjuerna fanns det även deltagare som svarade på hur andra professionella känner inför att göra en orosanmälan utan att hänvisa till sig själva. I andra fall var det deltagare som endast hänvisade till vad man som profession har för skyldighet, utan att gå in på vilka känslor som kan uppkomma hos en själv när man gör en orosanmälan.

Kvalitativa studier kan vara problematiska när det kommer till transkribering av intervjuerna. Det kan finnas en risk att man medvetet påverkar sitt empiriska material då tal- och skriftspråk inte är varandras motsvarigheter. Berättelsernas innebörder kan

förändras beroende på vart vi har valt att sätta kommatecken och punkt. Talspråket kan även utmärkas av ofullständiga meningar och grammatiska fel, vilket visade sig när vi omvandlade berättelserna till skrift. Detta framgick när deltagarna omformulerade sig mitt i en mening och när deltagarna tillämpade vissa slangord i sina förklaringar. Ytterligare nackdelar med transkribering är att kroppsspråk, mimik, ironier och betoningar försvinner. Läsaren får därför inte uppleva på vilket sätt deltagarna förmedlade sina berättelser när deras kroppsspråk utelämnas. Detta gör att vi lämnar över till läsaren själv att tolka på vilket sätt berättelserna framfördes av deltagarna (Patel och Davidson 2019).

När det kommer till studiens urval hade fler deltagare från samtliga yrkesgrupper varit önskvärt, eftersom det kan generera ett bredare perspektiv på hur det går till vid orosanmälningar. Vårt urval blir heller inte tillräckligt för att kunna göra mer allmängiltiga slutsatser av vår undersökning. Vi kan även problematisera vårt urval gällande vilken del av Sverige som deltagarna är verksamma i, då vi utgår från förskolepersonal från södra Sverige, men vi har socialsekreterare från mellersta och norra Sverige. Detta kan göra att resultatet blir annorlunda än om alla deltagare hade varit verksamma i samma del av Sverige.

7.4 Vidare forskning

För att få en mer omfattande bild på barns rättigheter kontra föräldrars rättigheter vid orosanmälningar, vore det intressant att undersöka hur politiker förhåller sig till barns rättigheter i samhället. Likaså vad de anser kan förbättra Barnkonventionens förutsättningar gentemot Föräldrabalken. Det hade varit givande att höra hur politiker resonerar kring hur lagarna kan omsättas i praktiken på ett sådant sätt som gynnar barnen i samhället. Det hade även varit intressant att ta del av hur politikerna tar ställning till att föräldrarna kan hindra sina barn till att få sina behov tillgodosedda genom att neka stöd från socialtjänsten.

För att ytterligare utveckla forskningsfältet hade det varit intressant att studera barns och föräldrars perspektiv vid orosanmälningar. Detta gör att alla som är inblandade får komma till tals, vilket kan bidra till en helhetsbild om vad orosanmälningar innebär.

8. Referenser

Alvehus, Johan (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod. En handbok*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2021). Stockholm: UNICEF Sverige. Tillgänglig på Internet:

<https://unicef.se/press-och-media/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen-fullstandig-version>

Barnkonventionen (u.å). Vad är barnkonventionen? Stockholm: UNICEF Sverige

<https://unicef.se/barnkonventionen> [2023-10-09]

Bergnehr, Disa (2019). Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap – en begreppsdiskussion. *Nordisk tidsskrift för pedagogikk og kritikk*. 5, s. 49-61.

<https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1373>

Blomqvist, Camilla (2012). *Samarbete med förhinder om samarbete mellan BUP, socialtjänst, skola och familj*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Corsaro, William A. (2018). *The Sociology of Childhood*. Fifth edition. Los Angeles: Sage Publications.

Ekström, Kajsa & Jamshidi, Jamshid (2023). Brevet efter mordet på Tintin, 8: “Döda för att rädda”. TV4 Nyheterna, 5 april.

<https://www.tv4.se/artikel/crat8e7M9QQmNqLUuTyRH/brevet-efter-mordet-pa-tintin-8-doda-for-att-radda>

Forsner, Maria; Elvhage, Gudrun; Ewalds-Kvist, Béatrice & Lützn, Kim. (2020). Moral Challenges When Suspecting Abuse and Neglect in School Children: A Mixed Method Study. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 38, s. 599–610.

<https://doi.org/10.1007/s10560-020-00680-6>

Dahlberg, Hanna; Khoo, Evelyn & Skoog, Viktoria (2022). Making Sense of Mandatory Reporting: A Qualitative Study of Reporting Practices from the Perspectives of Schools and Child Welfare Services in Sweden. *Social Sciences*. 11(7).

<https://doi.org/10.3390/socsci11070273>

God forskningsred [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningsred.html>

Halldén, Gunilla. (red.) (2007). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlssons.

James, Allison & Prout, Alan (2015). A new paradigm for the sociology of childhood?: provenance, promise and problems. I James, Allison & Prout, Alan (red.) (2015). *Constructing and reconstructing childhood: contemporary issues in the sociological study of childhood*. [3. rev. ed.] London: Routledge. ss. 6-28.

Jpinfo.net (2023). *Föräldrabalken*.

<https://www.jpinfo.net/kunskap/kunskapsbank/foraldrabalken/> [2023-10-09]

Läroplan för förskolan Lpfö 18 (2018). Stockholm: Skolverket

[Läroplan för förskolan, Lpfö 18 - Skolverket](#)

Magnusson, Ann-Sofie & Eriksson, Monica (2019). Barnkonventionen på samhällsagendan? En studie om förekomst av konventionen i svensk tryckt press och på webb. *Socialmedicinsk Tidskrift*. 96(4), s. 585-593.

<https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1866/1913>

Mayall, Berry (2002). *Towards a sociology for childhood: thinking from children's lives*. Buckingham: Open University Press.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Schols WA, Manuela; De Ruiters, Corine & Öry G, Freko (2013). *How do public child healthcare professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? A qualitative study*. BMC Public Health. 13(807).

[doi:10.1186/1471-2458-13-807](https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-807)

SFS 1949:381. Föräldrabalk. Stockholm: Justitiedepartementet

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/

Socialstyrelsen (2022) *Orosanmälan ökar - berör var tionde barn*.

<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/orosanmalningarna-okar--beror-var-tionde-barn/> [2023-09-15]

SoL 2001:453. Socialtjänstlag. Stockholm: Socialdepartementet

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

Solberg, Anne (2015). Negotiating childhood: changing constructions of age for Norwegian children. I James, Allison & Prout, Alan (red.) (2015). *Constructing and reconstructing childhood: contemporary issues in the sociological study of childhood*. [3. rev. ed.] London: Routledge. ss. 111-127.

Socialstyrelsen (2022). *Anmäla oro för barn - Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2022-5-7884.pdf> [2023-09-15]

Socialstyrelsen (2014). Barn som far illa eller riskera att fara illa.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-10-4.pdf> [2023-10-04]

Sommer, Dion; Pramling Samuelsson, Ingrid & Hundeide, Karsten (2013). Early childhood care and education: a child perspective paradigm. *European Early Childhood Education Research Journal*. 21(4), s. 459-475.

Svärd, Veronica (2020). Att uppmärksamma när barn far illa, professionellas ansvar och dilemman. I Bruno, Linnéa & Bečević, Zulmir (red.) (2020). *Barn & unga i utsatta livssituationer: perspektiv från forskning och praktik*. Första upplagan Stockholm: Liber. ss. 85-96.

Taefi, Nura (2009). The Synthesis of Age and Gender: Intersectionality, International Human Rights Law and the Marginalisation of the Girl-Child. *International Journal of Children's Rights*, 17, 345-376.

Ödquist Drackner, Karin (2020). *Barnkonventionen har blivit svensk lag!* Stockholm: UNICEF Sverige.

<https://unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-har-blivit-svensk-lag> [2023-09-27]

9. Bilagor

Intresseförfrågan som skickades ut via mejl:

Hej!

Vi heter Moa Linden och Maria Svensson och vi går sjunde terminen på förskolläraryrket i Malmö. Vi håller just nu på med vårt examensarbete som handlar om att vi vill undersöka hur förskolan förhåller sig till barn som far illa. Vår studie handlar även om att få reda på hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs och huruvida processen brister samt hur dessa brister i så fall ser ut.

Vi är nu intresserade av att ta del av dina kunskaper inom området och skulle därför vilja intervjua dig. Din medverkan är viktig för vår studie då vi tror att vi kommer få en bättre insyn på hur orosanmälningar går till och på vilket sätt ni arbetar utifrån barnets bästa.

Intervjun kommer att ta ca 45 min och spelas in via en diktafon om intervjun sker fysiskt, eller via zoom om intervjun görs digitalt. Innan påbörjad intervju kommer du att få skriva under en samtyckesblankett. Informationen som vi får ta del av kommer endast att användas för vårt forskningssyfte. All den information som vi kommer ta del av kommer efter avslutad kurs att raderas. Din integritet kommer att skyddas och du kan när som helst avbryta intervjun om det finns något som du inte skulle vara bekväm med att diskutera. Om du väljer att delta i vår studie så kommer du även få ta del av intervjufrågorna innan intervjun äger rum.

Vi hoppas på att just du vill delta i vår studie!

Med vänliga hälsningar

Moa Lindén & Maria Svensson

Intervjufrågor till förskolepersonal:

Bakgrund och personlig information

- Hur länge har du jobbat inom förskolans verksamhet?
- Vad har du för yrkestitel i förskolan?
- Har du erfarenhet av att göra orosanmälan?
- På vilket sätt har du tagit del av kunskap om hur/när en orosanmälan bör göras?

Inledande fråga:

- Hur ser du på ditt ansvar som professionell när det kommer till orosanmälningar?

Respondentens perspektiv på orosanmälningar:

- Vad anser du vara grund för en orosanmälan?

Följdfråga:

- Vad innebär det för dig att ett barn far illa och hur upptäcker man det?

- Hur känner du för att göra en orosanmälan?

Följdfråga till förskolepersonal som arbetar i barngruppen dagligen:

- Får du stöd av ledningen när du känner oro för ett barn och vill göra en anmälan?

- Vad anser du är svårt i processen med att göra en orosanmälan?

Följdfråga:

- Anser du att arbetet kring orosanmälningar har ändrats/förbättrats/försämrats?

- Hur ser era rutiner/handlingsplan ut vid orosanmälningar?

Följdfrågor:

- Är barnet i fråga delaktigt i processen? Om ja, på vilket sätt? Om nej, vad beror det på?
- Hur förhåller du dig till barnets perspektiv vid orosanmälningar?

Avslutning:

- Om du skulle få möjlighet till att förändra något i arbetet med orosanmälningar, vad skulle det då vara?

Intervjufrågor till socialsekreterare:

Bakgrund och personlig information:

- Hur länge har du arbetat inom socialtjänsten?
- Hade du velat beskriva ditt arbete med barn och unga på socialtjänsten?

Inledande fråga:

- Hur ser du på ditt ansvar som professionell när det kommer till orosanmälningar?

Respondentens perspektiv på orosanmälningar:

- Hur ser era rutiner ut när det kommer till arbetet med orosanmälningar från förskolan?

Följdfråga:

- På vilket sätt kommer era anmälningar in, sker det analogt eller digitalt?
Hur tycker du att det fungerar?

- På vilket sätt samarbetar ni med förskolan när det kommer till orosanmälningar?

Följdfrågor:

- Hur upplever du att detta samarbete fungerar?
- Anser du att ni får tillräckligt med underlag för att arbeta med orosanmälningar som kommer in från förskolan?
- Vad upplever du som svårt i processen av orosanmälningar som kommer från förskolan?

- Anser du att det kommer in mer anmälningar nu än vad det gjorde förut?

Följdfrågor:

- I så fall vad tror du det kan bero på?
- Anser du att arbetet kring orosanmälningar har förbättrats/försämrats?

- Hur arbetar ni praktiskt med Barnkonventionens artiklar?

Följdfråga:

- Är barnet delaktigt i beslut som rör barnet? Om ja, på vilket sätt? Om inte, vad kan det bero på?

Avslutning:

- Om du skulle få möjlighet till att förändra något i arbetet med orosanmälningar, vad skulle det då vara?

Samtyckesblankett:



LÄRANDE OCH SAMHÄLLE
BARNDOM-UTBILDNING-SAMHÄLLE

22/9/2023

På förskolläraryrket vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på sjunde terminen. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid förskolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas DIVA (<http://mau.diva-portal.org/smash/search.jsf?language=s&dswid=4868>)

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Hej!

Vi heter Maria Svensson och Moa Lindén och går vår sista termin på förskolläraryrket på Malmö universitet. Vi håller just nu på med vårt examensarbete som handlar om att vi vill undersöka hur förskolan förhåller sig till barn som far illa. Vår studie handlar även om att få reda på hur processen ser ut mellan förskola och socialtjänst när en orosanmälan görs och huruvida processen brister samt hur dessa brister i så fall ser ut. Studien görs för att vi ska få en bättre insyn på hur orosanmälningar går till och på vilket sätt ni arbetar utifrån barnets bästa.

Intervjun kommer att ta ca 45 min och spelas in via en diktafon om intervjun sker fysiskt, eller via zoom om intervjun görs digitalt. Informationen som vi får ta del av kommer endast att användas för vårt forskningssyfte. All den information som vi kommer ta del av kommer efter avslutad kurs att raderas. Din integritet kommer att skyddas och du kan när som helst avbryta intervjun om det finns något som du inte skulle vara bekväm med att diskutera. Om du väljer att delta i vår studie så kommer du även få ta del av intervjufrågorna innan intervjun äger rum. De personuppgifter som kommer samlas in är enbart hur lång tid du arbetat inom förskolan.

De som kommer ha tillgång till det inspelade materialet är vi som gjort intervjun, handledare och examinator men inga personuppgifter kommer att delges i studien utan du kommer att vara anonym. Det insamlade materialet kommer att lagras på Malmö universitets server under arbetets gång. Samtyckesblanketterna kommer tillsammans med inspelat material raderas efter att examensarbetet har godkänts.

Under arbetets gång och när det är klart kommer du som deltar aidentifieras. Det enda personuppgifterna som kommer att vara med är hur länge du arbetat inom ditt yrkesområde. Materialet som samlas in kommer enbart användas för aktuell studie och förstörs när den är examinerad.

Här medföljer en länk till Vetenskapsrådet om hur det går till med samtycke. Som nämnts ovan kan du när som helst avbryta din medverkan utan några negativa konsekvenser.

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

.....
Studentens underskrift och namnförtydligande

Kontaktuppgifter till student (tfn nr, e-mail):

.....

Ansvarig handledare på Malmö universitet:

.....

Kursansvarig på Malmö universitet:

.....

Kontaktuppgifter Malmö universitet:

www.mah.se

040-665 70 0

Information om Malmö universitets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö universitet
Dataskyddsombud	dataskyddsombud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, bild och/eller filmklipp samt ditt samtycke till Malmö universitet behandlar dessa uppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskollärarytbildning
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskollärarytprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer personuppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.

Dina rättigheter

Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö universitets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm

Samtycke

Härmed samtycker jag till att medverka i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftar att jag har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter.

Namn:

Namnförtydligande:.....

Dagens datum: